

Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus vammaisten ihmisten oikeuksista

Selkokielenen versio

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:17

Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus vammaisten ihmisten oikeuksista

Selkokielen versio

Sosiaali- ja terveysministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

SELKO

Sosiaali- ja terveysministeriö

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-00-8465-3

ISSN pdf: 1797-9854

Olemme käyttäneet pohjana UK Department for Work and Pensions: International agreement on the rights of disabled people -julkaisua, alkuperäinen teksti siihen on löydettävissä [täältä](#).

Kannen kuvat: Tuula Holopainen, Irmeli Huhtala, Kuvatoimisto Rodeo, Shutterstock

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus vammaisten ihmisten oikeuksista
Selkokielen versio

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2023:17

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö

Yhteisötekijä Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta
Kieli suomi **Sivumäärä** 27

Tiivistelmä

Tässä selkokielisessä julkaisussa on tärkeimmät kohdat YK:n vammaisyleissopimuksesta. Sopimuksessa määrätään vammaisten ihmisten oikeuksista. Yleissopimus on ollut Suomessa voimassa vuodesta 2016.

YK:n eli Yhdistyneiden kansakuntien sopimuksen pääasia on, että valtioiden täytyy varmistaa vammaisille ihmisille samat oikeudet kuin muilla ihmisillä on. Suomi on hyväksynyt sopimuksen, joten se on voimassa myös Suomessa.

Tämä julkaisu ei ole virallinen asiakirja. Jos haluat tietää tarkasti, mitä sopimuksessa sanotaan, sinun on parasta katsoa se varsinaisesta sopimuksesta.

Koko sopimusteksti on suomeksi [Finlex-verkkosivustolla](#).

Sopimuksen koko nimi on suomeksi:
YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

Englanniksi sopimuksen nimi on:
United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities

Asiasanat ihmisoikeudet, vammaiset, yhdenvertaisuus, osallisuus, esteettömyys, saavutettavuus

ISBN PDF 978-952-00-8465-3

ISSN PDF 1797-9854

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8465-3>

Presentationsblad

24.5.2023

Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning Lättläst version

Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2023:17

Utgivare

Social- och hälsovårdsministeriet

Utarbetad av

Delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Språk

finska

Sidantal

27

Referat

I den här publikationen på lätt finska finns de viktigaste delarna av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I den här konventionen, alltså avtalet, står det om de rättigheter personer med funktionsnedsättning har. Konventionen har varit i kraft i Finland från år 2016.

Det viktigaste i FN:s, alltså Förenta Nationernas avtal, är att länderna måste se till att personer med funktionsnedsättning har samma rättigheter som andra. Finland har godkänt avtalet, så det gäller också i Finland.

Den här publikationen är inte ett officiellt dokument. Om du vill veta exakt vad som står i FN-konventionen är det bäst att du letar upp den och läser där.

Du kan läsa mera om avtalstexten [här](#). Hela avtalstexten hittar du [här](#).

På svenska heter konventionen:
FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

På finska heter konventionen:
YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

På engelska heter konventionen:
United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities

Nyckelord

mänskliga rättigheter, personer med funktionsnedsättning, likabehandling, delaktighet, tillgänglighet

ISBN PDF

978-952-00-8465-3

ISSN PDF

1797-9854

URN-adress

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8465-3>

Sisältö

1 artikla: Sopimuksen tarkoitus	7
2 artikla: Mitä nämä sanat tarkoittavat	7
3 artikla: Sopimuksen keskeiset asiat.....	8
4 artikla: Mitä valtioiden pitää tehdä?	9
5 artikla: Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	9
6 artikla: Vammaiset naiset	10
7 artikla: Vammaiset lapset	10
8 artikla: Vammaisuutta koskevan tiedon jakaminen.....	11
9 artikla: Esteettömyys ja saavutettavuus.....	11
10 artikla: Oikeus elämään.....	12
11 artikla: Hätätilanteet ja sodat.....	12
12 artikla: Yhdenvertainen kohtelu lain edessä.....	13
13 artikla: Oikeus viedä asia tuomioistuimeen.....	13
14 artikla: Oikeus olla vapaa ja turvassa	14
15 artikla: Ketään ei saa kiduttaa tai kohdella julmasti.....	14
16 artikla: Ketään ei saa pahoinpidellä tai käyttää hyväksi	14
17 artikla: Oikeus omaan kehoon	15
18 artikla: Oikeus kansalaisuuteen ja vapaus liikkua.....	15
19 artikla: Itsenäinen asuminen ja kuuluminen yhteisöön	16
20 artikla: Henkilökohtainen liikkuminen.....	16
21 artikla: Oikeus sananvapauteen ja oikeus saada tietoa	17
22 artikla: Yksityisyys.....	17
23 artikla: Kodin ja perheen kunnioittaminen.....	17
24 artikla: Koulutus	18
25 artikla: Terveys.....	19
26 artikla: Kuntoutus.....	20
27 artikla: Työ	20

28 artikla: Elintaso ja sosiaaliturva	21
29 artikla: Osallistuminen politiikkaan	22
30 artikla: Kulttuuri, urheilu ja vapaa-ajan toiminta	23
31 artikla: Tiedonkeruu	24
32 artikla: Yhteistyö valtioiden välillä	24
33 artikla: Sopimuksen toteuttaminen	25
34 artikla: Vammaisten oikeuksien komitea	25
35 artikla: Sopimusmaiden raportit	25
36 artikla: Mitä raporteille tapahtuu?	25
37 artikla: Komitea ja sopimusmaat tekevät yhteistyötä	26
38 artikla: Komitea ja muut YK:n erityisjärjestöt tekevät yhteistyötä	26
39 artikla: Komitean raportti	26
40 artikla: Valtioiden kokous	26
41–48 artiklat	26
49 artikla: Sopimuksen saavutettavuus	27
50 artikla: Sopimus muilla kielillä	27

1 artikla: Sopimuksen tarkoitus

Tällä sopimuksella suojellaan vammaisten ihmisten oikeuksia. Sopimuksessa määrätään, mitä valtioiden täytyy tehdä, jotta vammaisilla ihmisillä olisi samat oikeudet kuin muilla ihmisillä.

Ihmisellä voi olla erilaisia vammoja. Vamma voi olla ruumiillinen, henkinen tai älyllinen tai se voi liittyä aisteihin. Vammaisella ihmisellä on oikeus osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Jos ympäristö on esteellinen, se voi estää vammaisen ihmisen yhdenvertaisen osallistumisen.

2 artikla: Mitä nämä sanat tarkoittavat

- **Viestintä** tarkoittaa tapoja, jotka auttavat vammaisia ihmisiä kommunikoimaan ja ymmärtämään heille annettua tietoa. Viestintätapoja ovat esimerkiksi kielet, kirjoitettu teksti, selkokieli, pistekirjoitus, kosketukseen ja liikkeeseen perustuva viestintä, puhetta tukevat ja korvaavat viestintätavat sekä tietokoneella tapahtuva viestintä. Kieli sisältää puhutut kielet ja kielet joita ei puhuta, kuten viittomakielet.
- **Syrjintä** tarkoittaa sitä, että ihmistä kohdellaan eri tavalla kuin muita ihmisiä hänen vammansa takia. Syrjintää on myös se, että häntä varten ei tehdä niitä kohtuullisia mukautuksia, joita hän tarvitsee vammansa vuoksi.

- **Kieli** tarkoittaa kaikkia kieliä, joiden avulla ihmiset kommunikoivat toisilleen, myös viittomakieltä.
- **Kohtuullinen mukauttaminen** tarkoittaa järjestelyjä, joita tehdään vammaista henkilöä varten. Niillä varmistetaan, että vammaisen henkilö voi käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa.
- **Kaikille sopiva suunnittelu** tarkoittaa sitä, että tuotteet, ympäristöt, ohjelmat ja palvelut suunnitellaan niin, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä. Kaikille sopiva suunnittelu voi tarkoittaa esimerkiksi induktiosilmukan asentamista jonnekin tilaan tai liikkumisesteisen pysäköintipaikkoja.
- **Esteettömyys ja saavutettavuus** tarkoittavat esimerkiksi sitä, että vammaiset ihmiset pääsevät liikkumaan esteettömästi ja saavat tietoa ymmärrettävässä muodossa.

3 artikla: Sopimuksen keskeiset asiat

Sopimuksen keskeiset asiat ovat:

- Ihmiset ovat vapaita tekemään valintoja elämässään.
- Ketään ei saa syrjiä.
- Vammaisilla ihmisillä on samat oikeudet toimia yhteiskunnan jäsenenä kuin muilla ihmisillä.
- Vammaisia ihmisiä kuuluu kunnioittaa sellaisina kuin he ovat.
- Jokaisella ihmisellä täytyy olla yhdenvertaiset mahdollisuudet elää ja toimia.
- Jokaisella täytyy olla yhdenvertainen mahdollisuus saada tietoa ja päästä esteettömästi eri paikkoihin.
- Miehillä ja naisilla täytyy olla tasa-arvoiset mahdollisuudet elää ja toimia.
- Vammaisia lapsia pitää kunnioittaa juuri sellaisina kuin he ovat.

4 artikla: Mitä valtioiden pitää tehdä?

Kaikkien valtioiden pitää varmistaa, että vammaisia ihmisiä todella kohdellaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Valtiot varmistavat sen seuraavilla tavoilla:

- Laaditaan lakeja ja sääntöjä, jotka antavat vammaisille ihmisille heille kuuluvat oikeudet. Muutetaan lakeja, jotka syrjivät vammaisia ihmisiä.
- Varmistetaan, että vammaisia ihmisiä kohdellaan kaikessa toiminnassa samalla tavalla kuin muita ihmisiä.
- Noudatetaan YK:n vammaissopimusta.
- Varmistetaan, että viranomaiset tekevät asiat, jotka on sovittu tässä sopimuksessa.
- Tehdään kaikki mitä voidaan sen eteen, että kukaan ei syrji vammaisia ihmisiä.
- Varmistetaan, että tavarat, palvelut ja tilat suunnitellaan siten, että kaikki voivat käyttää niitä.
- Käytetään uusinta teknologiaa siten, että se auttaa vammaisten ihmisten elämää. Edistetään teknologian saatavuutta, käyttöä ja tutkimusta.
- Annetaan vammaisille ihmisille saavutettavalla tavalla tietoa apuvälineistä, tukipalveluista ja muista avun muodoista.
- Annetaan ammattilaisille koulutusta tämän sopimuksen sisällöstä.
- Otetaan vammaisjärjestöt mukaan, kun tehdään vammaisia ihmisiä koskevia päätöksiä.

5 artikla: Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Valtiot hyväksyvät sen, että kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Vammaisia ihmisiä ei saa syrjiä.

Yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi valtiot varmistavat, että tarpeelliset kohtuulliset mukautukset tehdään.

Positiivinen erityiskohtelu tarkoittaa sitä, että vammaiset ihmiset voivat tarvita apua tai tukea, jotta he voivat toimia yhteiskunnassa yhdenvertaisesti. Tämä ei ole syrjintää muita ihmisiä kohtaan.

6 artikla: Vammaiset naiset

Monia vammaisia naisia ja tyttöjä kohdellaan epäoikeudenmukaisesti.

Valtioiden pitää huolehtia, että vammaiset naiset ja tytöt saavat elää täyttä, vapaata ja yhdenvertaista elämää.

7 artikla: Vammaiset lapset

Valtiot huolehtivat siitä, että vammaisille lapsille kuuluvat samat oikeudet kuin muillekin lapsille. Heitä pitää kohdella samalla tavalla kuin muita.

Kun lapsen asioista päätetään, täytyy ottaa huomioon, mikä on lapselle parasta.

Valtioiden pitää varmistaa, että vammaisten lasten omia mielipiteitä kuullaan asioissa, jotka vaikuttavat heidän elämäänsä. Lapsia pitää tukea, jotta he voivat kertoa mielipiteensä.

8 artikla: Vammaisuutta koskevan tiedon jakaminen

Kaikille pitää jakaa tietoa siitä,
että vammaisilla ihmisillä on
samat oikeudet kuin muilla.

Vammaisia ihmisiä pitää kunnioittaa sellaisina kuin he ovat.

Tietoa pitää jakaa myös siitä,
mihin kaikkeen vammaiset ihmiset pystyvät.

Valtiot tukevat tiedon jakamista seuraavilla tavoilla:

- Järjestetään kampanjoita,
joilla pyritään korjaamaan väärää käsityksiä
vammainen ihmisten elämästä.
- Tunnustetaan vammaisten ihmisten
taidot ja kyvyt työntekijöinä.
- Opetetaan päiväkodeissa ja kouluissa lapsille,
että vammaisilla ihmisillä
on yhdenvertaiset oikeudet.
- Ohjataan tiedotusvälineitä näyttämään
vammainen ihmiset sellaisina kuin he ovat.
- Lisätään tietoa vammaisuudesta ja vammaisista ihmisistä
eri alojen koulutuksissa ja yhteiskunnassa.

9 artikla: Esteettömyys ja saavutettavuus

Valtioiden pitää varmistaa,
että esteettömyys ja saavutettavuus kattavat kaikki elämänalueet.
Esteettömyys ja saavutettavuus tarkoittavat esimerkiksi sitä,
että vammaiset ihmiset pääsevät esteettömästi liikkumaan
ja saavat tietoa ymmärrettävässä muodossa.

- Sairaaloihin, kouluihin ja muihin julkisiin tiloihin
sekä kulkuvälineisiin täytyy päästä helposti.
- Tietoa pitää saada entistä helpommin.
- Kylttien ja opasteiden täytyy olla ymmärrettäviä ja selkeitä.

- Julkisten rakennusten pitää olla esteettömiä, ja niissä pitää olla saatavilla apua ja tukea. Apu ja tuki voi olla esimerkiksi opas tai viittomakielen tulkki.
- Palveluiden suunnittelussa pitää ottaa huomioon, miten vammaiset ihmiset pääsevät helposti käyttämään palveluita.
- Esteettömyydestä ja saavutettavuudesta pitää antaa koulutusta palveluiden järjestäjille.
- Vammaisilla ihmisillä pitää olla mahdollisuus käyttää apuna uutta teknologiaa.

10 artikla: Oikeus elämään

Kaikilla ihmisillä on oikeus elämään, myös vammaisilla ihmisillä.

Valtioiden pitää varmistaa, että vammaisilla ihmisillä on samat mahdollisuudet nauttia oikeudestaan elämään kuin muillakin.

11 artikla: Häätötilanteet ja sodat

Valtioiden pitää varmistaa, että vammaiset ihmiset pääsevät suojaan hätätötilanteissa, kuten sodissa, tulvissa, kovissa myrskyissä ja muissa uhkaavissa tilanteissa.

12 artikla: Yhdenvertainen kohtelu lain edessä

Vammaisia ihmisiä pitää kohdella lain edessä samalla tavalla kuin muitakin ihmisiä.

Vammaisilla ihmisillä on sama oikeus kuin muilla ihmisillä tehdä oikeudellisesti sitovia päätöksiä, jotka koskevat heitä itseään. Oikeudellisesti sitova päätös tarkoittaa esimerkiksi sopimusta, joka on lain mukaan pätevä.

Vammaisten ihmisten pitää saada päätösten tekemiseen tukea, jos he sitä tarvitsevat.

Jos vammainen ihminen tarvitsee toisen henkilön tukea, tuen antamiseen pitää olla säännöt, jotta se tapahtuu oikein.

Vammaisilla ihmisillä on samat oikeudet kuin muilla ihmisillä

- omistaa tai ottaa vastaan omaisuutta
- päättää omista rahoistaan
- saada rahaa lainaksi
- hallita kotiaan ja rahojaan.

13 artikla: Oikeus viedä asia tuomioistuimeen

Vammaisilla ihmisillä pitää olla samat oikeudet kuin muilla

- viedä asiansa oikeuden käsiteltäväksi
- osallistua oikeusprosesseihin, esimerkiksi todistajina.

Vammaisten ihmisten pitää saada tarvittava tuki, jotta nämä oikeudet toteutuvat.

Valtioiden pitää järjestää tuomioistuinten, poliisin ja vankiloiden henkilökunnalle koulutusta vammaisista ihmisistä ja heidän oikeuksistaan.

14 artikla: Oikeus olla vapaa ja turvassa

Vammaisilla ihmisillä on oikeus olla vapaita ja turvassa samalla tavalla kuin muillakin.

Vammaisten ihmisten vapautta ei saa rajoittaa vain siksi, että he ovat vammaisia.

Jos vammaisen ihmisen vapautta rajoitetaan, häntä pitää kohdella tämän sopimuksen ja lain mukaisesti. Vapauden rajoittaminen tarkoittaa esimerkiksi sitä, että henkilö joutuu vankilaan tai hoitoon vastoin omaa tahtoaan.

15 artikla: Ketään ei saa kiduttaa tai kohdella julmasti

Valtioiden pitää varmistaa, että vammaisia ihmisiä ei kohdella julmasti tai kiduteta.

Vammaisille ihmisille ei saa tehdä esimerkiksi lääketieteellisiä kokeita, jos he eivät itse halua osallistua niihin.

16 artikla: Ketään ei saa pahoinpidellä tai käyttää hyväksi

Valtioiden pitää huolehtia siitä, että vammaisia ihmisiä suojellaan väkivallalta ja hyväksikäytöltä kotona ja sen ulkopuolella.

Pahoinpitelyä ja hyväksikäyttöä pitää pyrkiä ehkäisemään myös ennakolta.

Valtioiden pitää huolehtia siitä, että saatavilla on tukea, tietoa ja koulutusta. Niiden avulla pahoinpitelyä ja hyväksikäyttöä vältetään ja tunnistetaan ja niistä osataan ilmoittaa poliisille tai muulle viranomaiselle.

Vammaisten ihmisten palveluita pitää valvoa, että pahoinpitelyä tai hyväksikäyttöä ei tapahdu.

Jos vammainen ihminen joutuu pahoinpitelyn tai hyväksikäytön uhriksi, hänen pitää saada apua ja tukea toipumiseen.

Valtiolla pitää olla hyvät keinot saada selville tapaukset, joissa on tapahtunut pahoinpitelyä tai hyväksikäyttöä. Syyllisten pitää vastata teoistaan.

Valtioiden pitää varautua estämään muun muassa naisten ja lasten pahoinpitelyä ja hyväksikäyttöä.

17 artikla: Oikeus omaan kehoon

Jokaisella vammaisella ihmisellä on oikeus fyysiseen ja henkiseen koskemattomuuteen. Kukaan ei saa esimerkiksi koskettaa ilman lupaa.

18 artikla: Oikeus kansalaisuuteen ja vapaus liikkua

Vammaisilla ihmisillä on oikeus samalla tavalla kuin muilla ihmisillä

- päättää, missä he asuvat
- liikkua vapaasti
- olla jonkin maan kansalaisia, eikä heiltä saa ottaa kansalaisuutta pois vammaisuuden perusteella
- pitää hallussaan sellaisia henkilöasiakirjoja, joita muillakin on, kuten passi
- lähteä mistä tahansa maasta, myös omasta maasta.

Vammaisilla lapsilla on syntymästään asti oikeus nimeen ja kansalaisuuteen.

Jos mahdollista, heillä on oikeus tuntea vanhempansa ja saada heiltä hoivaa.

19 artikla: Itsenäinen asuminen ja kuuluminen yhteisöön

Valtioiden pitää varmistaa, että vammaisilla ihmisillä on oikeus valita asuinpaikkansa samalla tavalla kuin muut. Heillä on myös oikeus toimia yhteisössään samalla tavalla kuin muilla.

Vammaiset ihmiset voivat

- valita, missä he asuvat
- valita, kenen kanssa he asuvat
- valita asuinpaikkansa muualta kuin jostain määrätystä paikasta, kuten ryhmäkodista, jos he eivät itse halua asua siellä
- saada palveluita, joihin kuuluu esimerkiksi henkilökohtainen apu
- saada samoja palveluja kuin muut ihmiset ja palveluja, jotka vastaavat heidän tarpeisiinsa.

20 artikla: Henkilökohtainen liikkuminen

Vammaisella ihmisellä on oikeus liikkua itsenäisesti.

- Vammaisia ihmisiä pitää auttaa liikkumisessa.
- Vammaisille pitää varmistaa hyvät apuvälineet ja apua liikkumiseen.
- Apuvälineet ja liikkumisessa auttaminen eivät saa maksaa liian paljon vammaisille ihmisille.
- Vammaisille ihmisille pitää antaa valmennusta liikkumiseen.

21 artikla: Oikeus sananvapauteen ja oikeus saada tietoa

Vammaisilla ihmisillä on sama oikeus kuin muilla saada tietoa ja kertoa mielipiteensä.

Siihen kuuluu seuraavia asioita:

- Tietoa täytyy tarjota nopeasti ja siinä muodossa, jossa ihminen sitä tarvitsee, esimerkiksi selkokielellä ja ilman lisäkuluja vammaiselle ihmiselle.
- Erilaisten viestintäkeinojen käyttämistä täytyy helpottaa.
- Palveluntarjoajia täytyy kehottaa tarjoamaan tietoa saavutettavalla tavalla.
- Tiedotusvälineitä täytyy kannustaa jakamaan tietoa saavutettavalla tavalla, myös internetissä.
- Viittomakielen käyttöä täytyy tukea.

22 artikla: Yksityisyys

Vammaisilla ihmisillä on oikeus yksityiselämään. Kenenkään ei pidä puuttua siihen laittomasti tai estää sitä.

Vammaisia ihmisiä koskevat henkilökohtaiset tiedot ovat luottamuksellisia ja yksityisiä samalla tavalla kuin muiden ihmisten tiedot.

23 artikla: Kodin ja perheen kunnioittaminen

Vammaisilla ihmisillä on oikeus avioliittoon, perheeseen ja henkilökohtaisiin suhteisiin samalla tavalla kuin muilla.

- Vammaisilla ihmisillä on oikeus mennä naimisiin ja perustaa perhe, jos kumpikin osapuoli sitä haluaa.
- Vammaisilla ihmisillä on oikeus päättää, haluavatko he lapsia, kuinka monta lasta he haluavat ja milloin he haluavat hankkia lapsia.

- Vammaisia ihmisiä ei saa steriloida vastoin heidän tahtoaan eli estää heitä lopullisesti saamasta lapsia.
- Vammaisilla ihmisillä on oikeus perhesuunnitteluun ja muuhun tietoon, joka auttaa päättämään lasten hankkimisesta.
- Vammaisille ihmisille pitää antaa tukea ja apua, jota he tarvitsevat lastensa kasvattamisessa.
- Valtioiden pitää tukea vammaisia lapsia ja heidän perheitään.
- Lapsia ei saa erottaa vanhemmistaan, paitsi tilanteissa, joissa se on lain perusteella lapsen edun mukaista. Lasten oikeudet ja etu ovat aina etusijalla. Lapsia ei saa erottaa vanhemmistaan vain siksi, että he tai heidän vanhempansa ovat vammaisia.
- Jos lapsi joudutaan erottamaan vanhemmistaan, hänellä on oikeus elää ryhmässä, joka toimii kuten perhe.

24 artikla: Koulutus

Vammaisilla ihmisillä on oikeus koulutukseen.

Vammaisilla ihmisillä pitää olla mahdollisuus käydä tavallista koulua. Heillä on oikeus jatkaa opiskelua koko elämänsä ajan, jotta he voivat kehittää taitojaan ja kykyjään.

Koulutuksessa pitää ottaa huomioon seuraavia asioita:

- Vammaisia ihmisiä ei saa sulkea koulutusjärjestelmän ulkopuolelle.

- Vammaisten ihmisten pitää saada maksutonta perusopetusta paikallisessa koulussa.
- Vammaisten ihmisten erityistarpeet pitää ottaa huomioon niin hyvin kuin mahdollista.
- Vammaisten ihmisten pitää saada tukea opiskeluunsa.
- Vammaisen ihminen voi tarvittaessa opetella pistekirjoitusta ja muita viestintätapoja.
- Viittomakieltä opetetaan, ja se on kuurojen yhteisön kieli.
- Varmistetaan, että opettajilla on riittävät taidot.
- Vammaisille ihmisille pitää antaa tukea, jotta he voivat jatkaa opiskelua aikuisena, jos haluavat.

25 artikla: Terveys

Vammaisilla ihmisillä on oikeus mahdollisimman hyvään terveyteen yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Valtioiden pitää varmistaa, että

- vammaiset ihmiset saavat samoja terveystalveluita kuin muut, myös perhesuunnittelun ja seksuaaliterveyden palveluita, esimerkiksi ehkäisyneuvontaa
- vammaiset ihmiset saavat ne terveystalvelut, jotka he tarvitsevat vammansa takia
- terveystalvelut ovat mahdollisimman lähellä asuinpaikkaa
- vammaiselle ihmiselle pitää kertoa mitä hoitoon kuuluu, jotta hän voi päättää hoidostaan
- hoitohenkilökunta saa koulutusta vammaisten ihmisten oikeuksista
- vammaisia ihmisiä ei syrjitä terveystvakuutuksissa ja henkivakuutuksissa
- vammaista ihmistä ei saa kieltäytyä hoitamasta sen takia, että hän on vammaisen.

26 artikla: Kuntoutus

Vammaisille ihmisille pitää tarjota kuntoutuspalveluita, jotka liittyvät terveyteen, työhön, koulutukseen ja sosiaalihuoltoon.

Kuntoutuksella varmistetaan, että vammaiset ihmiset voivat elää itsenäistä ja tervettä elämää.

- Vammaisten ihmisten tarpeet ja vahvuudet pitää ottaa huomioon varhaisessa vaiheessa, jotta he saavat sen tuen ja ne palvelut, joita he tarvitsevat.
- Vammaisten ihmisten pitää saada kuntoutuspalvelut mahdollisimman läheltä asuinpaikkaansa.
- Kuntoutuksen ammattilaiset täytyy kouluttaa tekemään työnsä hyvin.
- Valtioiden täytyy edistää kuntoutuksen apuvälineiden saatavuutta, tuntemusta ja käyttöä.

27 artikla: Työ

Vammaisilla ihmisillä on oikeus työhön kuten muillakin ihmisillä.

Valtiot edistävät vammaisten ihmisten mahdollisuuksia työhön seuraavilla keinoilla:

- Lainsäädännöllä varmistetaan, että vammaisia ihmisiä kohdellaan työssä oikeudenmukaisesti ja yhdenvertaisesti muiden kanssa.
- Varmistetaan, että vammaisilla ihmisillä on työssä samat oikeudet, säännöt, velvollisuudet ja palkka kuin muillakin.
- Varmistetaan, että vammaisilla on oikeus liittyä ammattiliittoon kuten muillakin.

- Varmistetaan, että vammaiset ihmiset saavat neuvontaa ammatinvalinnassa ja että vammaisilla ihmisillä on mahdollisuus ammattikoulutukseen sekä jatkokoulutukseen.
- Autetaan vammaisia ihmisiä löytämään työpaikkoja, saamaan töitä ja pysymään töissä.
- Autetaan vammaisia ihmisiä perustamaan omia yrityksiä.
- Edistetään vammaisten ihmisten työn saamista valtionhallinnosta ja esimerkiksi kunnista.
- Autetaan yrityksiä antamaan työtä vammaisille ihmisille.
- Varmistetaan, että työpaikoilla tehdään tarvittavat järjestelyt vammaisten ihmisten työskentelyn tueksi.
- Autetaan vammaisia ihmisiä hankkimaan töitä.
- Tuetaan vammaisia ihmisiä eri elämänvaiheissa, jotta he voivat säilyttää työpaikkansa.

Valtiot varmistavat, että vammaisia ihmisiä ei pakoteta tekemään töitä tai tekemään töitä ilman palkkaa.

28 artikla: Elintaso ja sosiaaliturva

Vammaisilla ihmisillä ja heidän perheillään on oikeus riittävän hyvään elintasoon. Siihen kuuluvat ruoka, vaatteet, asuminen ja puhdas vesi.

Vammaisten ihmisten pitää saada apua siihen, että he voivat parantaa elintasoaan samalla tavalla kuin muut.

Valtioiden pitää varmistaa, että

- vammaisilla ihmisillä on oikeat palvelut ja oikeus heille tarpeellisiin apuvälineisiin.

- vammaiset ihmiset saavat apuvälineet sellaiseen hintaan, jonka he pystyvät maksamaan.
- vammaiset ihmiset saavat apua, jotta he voivat ylläpitää riittävän hyvää elintaso.
- köyhät vammaiset ihmiset saavat valtiolta apua vamman aiheuttamiin kustannuksiin.
- vammaiset ihmiset voivat päästä mukaan asunto-ohjelmiin, jotka tukevat asumista.
- vammaisilla ihmisillä on samat mahdollisuudet saada eläkettä kuin muilla.

29 artikla: Osallistuminen politiikkaan

Vammaisilla ihmisillä on oikeus osallistua politiikkaan samalla tavalla kuin muillakin.

Vammaisille ihmisille pitää järjestää mahdollisuus äänestämiseen.

- Varmistetaan, että äänestäminen on heille helppoa, esteetöntä ja saavutettavaa.
- Huolehditaan vaalisalaisuudesta eli siitä, että kukaan ei tiedä, kenelle ääni annettiin.
- Varmistetaan se, että vammaisen ihminen saa tarvittaessa apua äänestystilanteessa.

Vammaisilla ihmisillä on oikeus perustaa järjestöjä. Heillä on myös oikeus osallistua poliittiseen toimintaan, järjestötyöhön sekä liittyä vammaisjärjestöihin.

Vammaisilla ihmisillä on oikeus asettua ehdolle, kun valitaan edustajia esimerkiksi eduskuntaan ja EU:n parlamenttiin sekä valtuutettuja kuntiin.

30 artikla: Kulttuuri, urheilu ja vapaa-ajan toiminta

Vammaisilla ihmisillä on oikeus osallistua urheiluun ja vapaa-ajan toimintaan samalla tavalla kuin muilla.

Valtioiden pitää varmistaa, että

- kirjallisuutta on saavutettavassa muodossa, esimerkiksi selkokielellä tai pistekirjoituksella
- televisiossa, elokuvissa ja teattereissa otetaan huomioon saavutettavuus
- vammaiset ihmiset pääsevät kulttuurikohteisiin, kuten museoihin, kirjastoihin ja teattereihin
- vammaisilla ihmisillä on mahdollisuus kehittää ja käyttää taiteellisia kykyjään
- laeilla ja säännöillä ei aseteta esteitä kirjojen, elokuvien ja vastaavien saavutettavuudelle
- kuurojen ja muiden vammaisryhmien omaa kulttuuria kunnioitetaan
- vammaisten ihmisten osallistumista kaikille tarkoitettuun urheiluun tuetaan
- vammaiset ihmiset voivat osallistua vammaisurheiluun ja vammaisten vapaa-ajan toimintaan
- urheilutiloihin ja muihin vapaa-ajantiloihin on esteetön pääsy
- myös vammaisilla lapsilla on mahdollisuus osallistua vapaa-ajan toimintaan samoin kuin muilla lapsilla.

31 artikla: Tiedonkeruu

Jotta valtiot voivat toteuttaa tätä sopimusta, ne tarvitsevat tietoa esimerkiksi vammaisista ihmisistä, työelämästä ja ympäristön esteettömyydestä. Tietoa saadaan esimerkiksi tutkimuksista ja tilastoista. Tietoa täytyy käyttää siihen, että vammaisten henkilöiden oikeudet toteutuvat.

Henkilötiedot täytyy pitää luottamuksellisina ja yksityisinä.

Tietoja ja tilastoja pitää jakaa ymmärrettävässä ja saavutettavassa muodossa.

32 artikla: Yhteistyö valtioiden välillä

Monet valtiot ovat hyväksyneet tämä YK:n vammaissopimuksen ja alkaneet toteuttaa sitä. Sopimuksen mukaan valtiot tekevät yhteistyötä, jotta sopimuksen tavoitteet saavutetaan.

Valtioiden pitää varmistaa

- että vammaiset ihmiset otetaan mukaan yhteistyöhön
- että valtiot jakavat toisilleen tietoa, kokemuksia ja koulutusta, mikä auttaa yhteistyössä
- että eri valtiot tekevät yhteistyötä vammaistutkimuksessa ja jakavat tutkimusten tulokset.

33 artikla: Sopimuksen toteuttaminen

Valtioiden pitää

- nimetä vastuutaho toteuttamaan sopimusta
- ottaa käyttöön keinoja, joilla voidaan mitata, miten hyvin sopimuksen tavoitteita on saavutettu
- ottaa vammaisia ihmisiä mukaan arvioimaan, miten hyvin tavoitteet on saavutettu.

34 artikla: Vammaisten oikeuksien komitea

Valtiot valitsevat erityisen vammaisten oikeuksien komitean.

Komitean tehtävä on varmistaa, että tätä sopimusta noudatetaan.

Komitea toimii YK:n yhteydessä.

35 artikla: Sopimusmaiden raportit

Jokainen valtio tekee raportin siitä, miten maa noudattaa vammaissopimusta.

Raportti pitää tehdä neljän vuoden välein.

Raportti lähetetään vammaisten oikeuksien komitealle.

36 artikla: Mitä raporteille tapahtuu?

Komitea lukee raportit ja antaa neuvoja, mitä valtioiden pitäisi tehdä.

Komitea voi myös pyytää valtioilta lisätietoja.

Valtioiden pitää huolehtia siitä, että raportit ja komitean kommentit niihin ovat julkisesti kaikkien nähtävissä.

37 artikla: Komitea ja sopimusmaat tekevät yhteistyötä

Jokainen valtio tekee komitean kanssa yhteistyötä ja auttaa komitean jäseniä antamalla tiedot, joita he tarvitsevat työssään.

38 artikla: Komitea ja muut YK:n erityisjärjestöt tekevät yhteistyötä

Vammaisten oikeuksien komitea tekee yhteistyötä YK:n muiden erityisjärjestöjen kanssa.

39 artikla: Komitean raportti

Komitea antaa joka toinen vuosi raportin YK:n yleiskokoukselle ja talous- ja sosiaalineuvostolle. Raporttiin sisältyy ehdotuksia siitä, miten vammaisten ihmisten asemaa pitäisi parantaa.

40 artikla: Valtioiden kokous

Valtiot kokoontuvat käsittelemään tämän sopimuksen toteuttamista.

41–48 artiklat

Artiklat 41–48 käsittelevät esimerkiksi sopimuksen allekirjoittamista, vahvistamista ja voimaantuloa.

Artikloissa määrätään esimerkiksi, että YK on vastuussa siitä, että valtiot allekirjoittavat sopimuksen.

Jos valtiot ovat allekirjoittaneet ja vahvistaneet tämän sopimuksen, niiden täytyy noudattaa sitä.

Valtio voi myös irtisanoutua vammaissopimuksesta.

49 artikla: Sopimuksen saavutettavuus

Sopimuksen täytyy olla kaikille esteetön ja saavutettava, esimerkiksi selkokielellä tai pistekirjoituksella.

50 artikla: Sopimus muilla kielillä

Sopimus on julkaistu monella kielellä, arabiaksi, englanniksi, espanjaksi, kiinaksi, ranskaksi ja venäjäksi.

Näillä kielillä sopimus on alkuperäinen.

Internet: stm.fi/julkaisut

JULKAISUJEN MYYNTI:
julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

ISSN PDF 1797-9854
ISBN PDF 978-952-00-8465-3